

Barna Péter

Női narráció, szolecizmus, prózaversnyelv, transzhumán

Retorikai és grammatikai eszközök „A Testhez” című kötetben

Borbély Szilárd *A Testhez* című könyve a kötetkompozíciót tekintve (is) szerves egységként működik, mivel mind a prózaversek, mind az ódák kiegészítik, újraírják egymást, bizonyos vissza-visszatérő problémákra különböző vagy ismétlődő módon reflektálnak.¹ Elemzésemben zömmel az előbbieket vizsgálom. A női narrátorok által elmesélt, versformát öltő, ugyanakkor próza-jellegű szövegszervező elveket felvonultató költemények összetettsége ugyanis biztosíték arra, hogy a verseket nemcsak a kötet részeként tekintve, hanem ciklusként, sőt, a struktúrát akár teljes mértékben szétszakítva, egymástól különállóan is lehet elemezni.

(*Szolecizmusok*) A prózaversek jól meghatározható tematikák köré szerveződnek. Ilyen témát alkotnak a holokauszt-történetek, a vetélést, illetve az abortuszt problematizáló szövegek. A narrátor minden esetben női hang, amely jelen időben beszél a múltban történekről. De nem is ez a retrospektív szándék a leginkább hangsúlyozandó, hanem az irányított narráció. Az elbeszélő ugyanis bár monologizál, minden esetben valakinek mesél. Mintha az olvasó nem csupán egy passzív befogadó lenne, hanem egy tanú, aki egyszer kihallgat egy vallomást, máskor éppen ő a történet elsődleges és egyetlen befogadója. Ezt a bemutatkozás-szerű verskezdetek jól mutatják, hiszen szinte kivétel nélkül minden vers a narrátor életkorának, vagy a történet időpontjának felfedésével kezdődik. A szűk bemutatkozás ezzel le is zárul, mást nem lehet megtudni a narrátor személyéről. A versek retorikai felépítettsége markánsan kirajzolódó sémákat követ, melyekben az aposztrophikus elemek dominálnak.

Ezek az aposztrophék nem egyértelműek. Nem tudni, hogy *kinek* beszél a lírai én, ugyanis csak elrejtve, a szövegtestbe beépítve figyelhetők meg. Több versre is jellemző ez a vallomás-jelleg, amelyet a szándékos nyelvrontások közelítenek még direkterre az élőbeszéd-szerűség felé, legtöbbször a *kinek* kérdése megválaszolatlan marad. Így *A probléma* című versben is, ahol az utolsó mondatok reflektálnak csupán a vallomás szituációjára, de a hallgató félről még így sem tudunk meg semmit: „Unokáim vannak, nézd, milyen gyönyörűek. [...] De tavaly októberben / elvitt a lányom a Születés Hetére. Megmutatta / a Siratószobát. Bementem. És akkor egyszeriben felszakadt. Leroskadtam egy székre. Zokogtam. / Segíthetek? – *Te jöttél oda*. És akkor elmondtam, / hogy volt egy kisfiam, akit megöltem. Itt állna a képen a három lánnyal. Róbertnek nevezem.” (AT 99., *kiemelés: BP*) A következő vers felütése is megteremti a párbeszéd szituációjának alapját, a *kinek* állandó kérdésére azonban itt sem kapunk választ: „Talán az a legjobb, ha azzal kezdem, / hogy a szülésről leányként rémtörténeteket / gondoltam. Bár az anyám könnyen szült. / Mégis *A nyolcadik utas a halál* című / film, *biztosan ismered*, rémlett fel

mindig, / hogy a hason keresztül tépik ki belőlem.” (A *dinnye*, AT 103., utóbbi kiemelés: BP) A *dolog* című költemény kezdő sorát olvasva is az az érzésünk, hogy egy beszélgetés közben helyezkedünk bele a tanú pozíciójába: „Engem tulajdonképpen a versek hoztak / haza.” (AT 130.)

A *Testhez* verseinek legnagyobb erőssége, hogy a gondolatiságot, a filozófiai mondanivalót nem „csupán” a sorok szemantikája, a mondatok jelentése közvetíti, hanem a retorikai, grammatikai felépítettség is. Olyan versnyelvről van itt szó, mely megsokszorozza a költemények interpretációs alternatíváit. A versek lehetséges jelentése csak akkor fedhető fel, ha hagyjuk, hogy a grammatikai játékok, a szolecizmus, a szándékos nyelvrontások irányítsák értelmezésünket. A következő versben egy grammatikai eszköz, a határozott névelők halmozása okoz jelentéstöbbletet, és nyitja meg a kaput az újabb és újabb interpretációs lehetőségek előtt. A *tízezer* című vers, a médiából jól ismert, úgynevezett Zsannett-ügyet tematizálja. A többi prózavershez képest a versnyelvi újítást itt a névelőhasználat adja: „elsőre a Zsolt jött hozzám a / oda elkérte a irataimat amit igazolásnál szoktak a / kérni én átadtam neki a belekötött abba hogy nem voltam / a biztonsági övvel nem volt bekötve a én mondtam neki / hogy nemrég indultam el a és teljesen megfélemedeztem a / arról hogy bekössem majd a forgalmimra hivatkozott hogy a problémák vannak vele rákérdeztem hogy a / micsoda nem kaptam a választ”. (AT 110.) A határozott névelők halmozása alátámasztja, kiegészíti, továbbírja a szöveg mondandóját. A sorok ritmusának és a gondolatmenet folyamatos megtörésének, a vontatott beszédmód érzékeltetésének célja, hogy szimbolizálja és imitálja a meggyalázott, erőszakot elszenvedő narrátor szenvedéseit, a vallomás során fel-feltörő sírás, zokogás, elfojtás, elhallgatás, a szakadozott beszéd szívszorító, keserű hanghatásait.

(*Gondviselés*) A következőkben olyan versekről lesz szó, amelyek valamilyen módon színre viszik a gondviselés jelenlétét vagy hiányát, valamint a sors szerepét az egyes életutak alakulása kapcsán. Ezt a gondolatiságot ismét a retorikai megoldások érzékeltetik a leghatásosabban. Leginkább *A kanárisárga*, *Az oxigénhiány*, *A Margitszigeten*, *Az autólámpa* és *A pázsit* című szövegek tartoznak ide, amelyek a tragikus események, megrendítő tragédiák (többszörös vetélés, abortusz, antiszemitizmus, holokauszt), társadalmi igazságtalanságok tematizálása ellenére legtöbbször optimista, reménykedő, a magát egy felsőbb erőre bízó narrátor magatartás megszólaltatásával érnek véget. Bár a gondviselés látszólag a sorozatos katasztrófák ellenére sem avatkozik közbe, sok esetben a transzcendens erő megnyilvánulását az egyéni életútban bekövetkező fordulóponthoz követi. Ez talán nem jelenti egy biztosan szebb jövő tényleges megvalósulását, mégis hitet és reményt ad a folytatáshoz: „Tizenhárom lehettem, amikor egyszerre / megbetegedtem. Magas lázban, / öntudatlanul feküdtem. És váratlanul / egy nagy, puha, tojásszerű valamit / láttam. Majd a belsejébe kerültem, / és ott szemlélődtem. Ekkor békesség / és nyugalom áradt el bennem. Magába / ölelt, és egyszerre megértettem, mintha / időtlen volna minden. Ébredve elfelejtettem, / de a felismerés megváltoztatta életem. / Anyám többé nem ütött meg.” (Az *oxigénhiány*, AT 84–85.) A misztikus, rejtélyes erő megnyilvánulása egy szebb élet reményét sugallja a következő idézetekben is: „Alázat elfogadni, / hogy lehet a vesztes is nyerő. Nem / kesergek a múlton. Ez volt a sorsom.” – mondja *A Margitszigeten* beszélője öt gyermek elvesztése után; (AT 47.) „Figyelem, ahogy serken a pázsit, / talán egy új élet reménye még vár

itt.” – bizakodik *A pázsit* című vers narrátora két abortusz és egy tönkrement házasságot követően. (AT 152.) A szavak, a sorok, a teljes versstruktúra szemantikai értéke ebben az esetben is csak egy szegmens, ami a példaértéket, jelen esetben a sors vagy a gondviselés hatalmát támasztja alá. A grammatikai felépítettség ismét szimbolikus jelentéssel bír, a nyelvrontások megint nem véletlenek. Itt azonban a határozóragok hiányával kell számolni, melyek az egyszerű helyhatározós szerkezetekből utasításokat, ellentmondást nem tűrő parancsokat transzformálnak. Mintha maga a felsőbb szubsztancia, a sors, esetleg egy katona utasításait olvasnánk, azokat a parancsokat, ítéleteket, melyek meghatározzák, befolyásolják a szövegek szereplőinek életét.

A kanárisárga című vers földrajzi helyet, utcát leíró részei kivétel nélkül nélkülözik a grammatikailag megszokott határozói ragot, vagy annak egy részét, így sugallva valamiféle célelvűséget, irányítottságot, teleologikusságot. A pattogó rímek, éles soráthajlások, inverziók, csonka mondatok azt az érzetet keltik az olvasóban, mintha egy felsőbb erő ellentmondást nem tűrő, megváltoztathatatlan, mindent átíró és meghatározó, ítéletei lennének. A kulcsmondatok a következők: „Hideg volt március 19. a fűtetlen szobába.”; „Édesapám munkaszolgálatba, édesanyám az ablak előtt / várta, a Kontrássy utcába.”; „A Zárda utcába gyerekek mutogatnak csillagomra.”; „A kijárási tilalom ellenére sétáltam az / Esterházy utcába.”; „Hetvenöt ember volt a mi vagonunkba.”; „Oxigénhiány a vagonba.” (AT 36–38.) A parancsok dominanciáját természetesen még inkább erősítik a grammatikai hiány nélkül is parancsként értelmezhető kifejezések: „A tusolóba!”, „A / többiek jobbra.” (AT 38–39.) *A kanárisárga* című vers végén ráadásul az isteni gondviselés hiánya is tematizálódik: „Nem volt másutt / hely. Ez volt a Vernichtungslager. A szelekció utolsó stációja. / Innen út vezetett a gázba. Kapuját Isten türelme felvigyázza.” (AT 39.) A hiányzó vagy éppen nem hiányzó, tautologikusan hangsúlyozott határozóragok *A Nefelejcs* című versben is jelentéstöbblettel bírnak. Mintha minden sor, minden azonosítható helyet (utcanévet, intézménynevet) jelölő szó a német katonák szájából hangzana el, a függő beszéd alkalmazásának köszönhetően azonban ezek az utasítások asszimilálódnak az elbeszélő áldozat narrációjához: „A ház előtt tankok jelentek meg a Népszínház utcába. / Minket kihajtottak a lóversenypályára. Két napig tartottak ott, / míg megszilárdult Szálasi uralma. Közben híre járt, hogy / svájci védlevelet kapni a Vadász utcába. Sorállás, tolongás, / szorongás, de megvan! Közben beköltöztünk a Tátra utcába, / a 47-es számba. Tizenheten alszunk *picike szobába*. / November elején fegyveres nyilas suhancok jönnek / a házba, ahol csak öregek és gyerekek laknak. Sorakozó / az udvarról felhangzó kolomp szavára. A férfiak *munka- / szolgálatba*, a nők negyvenéves korig *elhajtva nyugati / kényszermunkára*. Anyám megszökve került a *gettóba*. / A nyilasok a gyerekeket *gyűjtik udvarra. Rendezve sorba, / hajtják ki utcára*. Menet Duna parti sétányra. Felsorakozni / vízpartra, kabátot, cipőt lábhoz *lerakva*.” (AT 142-143; kiemelések: BP)

A sors dominanciája, a végzetbe való beletörődés, a kiszolgáltatott sodródás elfogadásának kényszere szinte minden vers legfőbb mondanivalója. A bűnök számbavétele során hiányzik bármiféle erkölcsi vagy morális ítélet, a narráció mindvégig neutrális, pusztán tényekre korlátozódó. A holokausztot tematizáló versek beszélői sem értetlenkednek az emberi ész által felfoghatatlan abszurdítások bekövetkeztek, ahogy az elvetélt anyák is beletörődnek sorsukba, újra és újra megpróbálják felépíteni egy szebb jövő tartópilléreit. Persze a trauma évek múltán a felszínre tör, az elvesztett gyermek illuzórikus képe, megismerhetetlen személyisége visszatérő gondolat. Valahogy mégis a sors irányít mindent,

hatalma megingathatatlan, akarata megkérdőjelezhetetlen. A test sebezhető lesz, bűnös és kiszolgáltatott, a tragédiák eszköze, amely újból és újból megalázható, amely a lélek szenvedéseinek generálója. Ezt mutatja a címlapon szereplő Joel-Peter Witkin fotója, a *Woman Once a Bird* is, amelyen egy megcsonkított, meggyalázott női test látható, és amelyre a kötet utolsó ódája is reflektál: „a bűnös vágyak teste: nő / a férfivágyak tárgya / a csonkolás, a kínzatás / és a kitépelt szárnya // hogy ne repülhessen tova / a torzó csak a vágya / a test, amelyre hús tapad / a hideg, fémes vázra // a megalázott test marad / a fotókódba zárva.” (*A Testhez, AT 168–169.*) A test tehát nem más, mint hús, nedvek és vér összessége, amely úgy a fizika törvényeinek, mint a gondolatiságnak, az emberi brutalitásnak, sőt, a grammatikának és szintaxisnak még inkább ki van szolgáltatva: „A test csupán csak váladék / forrása, könnyű háló: / a nyál, a vér, a sperma / kód, csupán csak jel: elszálló. / A kínra szomjan váró / jelzők hangalakja. // A salak is a vágyra vár, / a vizelet s a széklet, / a seb is épp ilyen gyönyör, / a gennyből édes élet, / amíg a szintaxis gyötör, s a vér is szó csupán csak?” (*De Sade rózsája, AT 149.*)

(*Monizmus*) A lélek viszont felértékelődik (pl. *Az oxigénhiány*), a romlott anyaggal szembeni makulátlan esszenciaként, egyetlen és kizárólagos értéként definiálódik, amely az idő előre haladtával, ha feldolgozni nem is képes a sors által rárótt tragédiákat, szembe tud nézni azokkal: „És már merek gondolni rá, a meg nem születettre, / akit megöltem. Elgondolom, hány éves lenne. Néha / beszélek hozzá este: [...] Egyszer eljön a pillanat válni, / hogy nézzem szembe, aki tette. Olykor egy pillanatra már / sikerül. Nemrég levelet írtam magam összeszedve / a meg nem születetthez.” (*A szüzességhez, AT 24–25.*)

Borbély verseiben a test-lélek szétválaszthatóságának-szétválaszthatatlanságának, a dualizmusnak vagy a monizmusnak régi dilemmája is megfogalmazódik, legtöbbször összefüggésbe kerülve a magzat kialakulásának folyamatával. Központi kérdés, hogy vajon a néhány hetes magzat elvárja-e már, hogy „őt is emberként szeressék”, vagy csupán a már külvilág számára is tapasztalható gyermek fizikai léte az, ami az anyagi élet attribútuma? Anyaghoz kötött-e tehát a létezés? A lét-nemlét határmezsgyéi ellentmondásos módon körülhatárolhatatlanok, ez a paradox helyzet pedig abszurd szituációkat eredményez, és olyan groteszk-témák felhasználásával metaforizálódik, mint az abortusz, a test elhalása a méhben, a halott gyermek megszülése, ami tulajdonképpen a halál megszüléseinek felfoghatatlan paradoxona. (pl.: *A dinnye, A lavór*).

Érdekes megfigyelni, és ez a feminista irodalomkritikának is termékeny terepe lehet, hogy a legkritikusabb helyzetekben a nők mindig egyedül maradnak. A férfiak kis kivételtől eltekintve (*A Margitszigeten*) mentálisan gyengének, sokszor gyávának bizonyulnak, egy abortusz vagy vetélés után legtöbbször a könnyebb utat választják, és magára hagyják társukat, akiknek a lelki traumák, valamint a kiszolgáltatottság megélése mellett még a kórházi megaláztatásokat is el kell viselniük (pl.: *A szüzesség, A Dunába*). A feminizmus felől értelmezve különösen indokolt *A lavór* című szöveg vizsgálata. Itt az asszonyorsor elviselhetetlen része, de sajnós természetes velejárója a szándék ellenére fogant gyerek. Így az abortusz, a vetélés is természetes folyamatnak számít, sőt, egyfajta hagyománynak minősül, amely a jövőbeli generációknak is sajátja lesz, csakúgy, ahogyan a feldolgozatlan lelki traumák is: „Az én történetembe benne van az összes / anyáim szenvedése. Az asszonyorsor mindig / ugyanaz – anyám azt mondta. A megölt / gyerekek ott sírnak az álminkban, mert / nem tudjuk megszoptatni őket.” (*AT 135.*) A hagyomány vissza is

hat, az utódok szenvedései visszaszállnak őseikhez. A narrátor öt vetélés után így törődik bele a végzetébe: „Az anyáimé is saját / életem, a szenvedésem. Ez az én sorsom, érzem.” (AT 137.)

Borbély Szilárd verseit olvasva talán legmegrendítőbb az a tudat, hogy – a prózaverseket tekintve – legtöbbször igaz történetekről van szó, amelyeket a költő poétikai eljárások alkalmazásával, egy sajátos, tudatosan és jól kidolgozott koncepció használatával tett költészeté. Az intenció egyértelmű: ezeket a felfoghatatlannak tűnő tragédiákat, abszurd, groteszk, ellentmondásos és igazságtalan katasztrófákat, legyenek azok egyéniek vagy kollektívek, nem lehet máshogy medializálni, csupán a költészet segítségével. Adorno mondása, amely szerint Auschwitz után nem lehet verset írni, cáfolhatóan bizonyul, és tulajdonképpen csak a művészetek, ez esetben a versek segítségével lehet feldolgozni az emberiség traumáit. Az abortuszt elkövető nők vallomása mindvégig azt sugallja, hogy a beismerés, a bűnök megbánása, a feloldozásért való epekedés a versek által következhet be. A sorsba vetett hit pedig éppen ennek a feloldozásnak a beteljesülését igazolja. Ha a szövegeket összevetjük forrásaikkal, jól látszik: Borbély Szilárd nem transzformálta át túlságosan a történeteket, az alapvető poétikai eljárások alkalmazása, a különleges versnyelv használata pedig jelentésbeli funkciókat szolgál. A holokauszt-történetek során forrásul szolgáló könyv, Pécsi Katalin *Sós kávé* című válogatása volt.² Érdekes megfigyelni, hogy Borbély csak ritkán hajt végre drasztikus változtatásokat az alap-szövegen, sokszor szó szerint emel át. A következő idézetben is találunk a szándékos nyelvrontásra példát, mely hatásosan alátámasztja az imént felvázolt célelvű retorikai szerkesztésmódot. Így a forrásszövegben, László Klári *A sámli* című elbeszélésében: „Láttam barakkokat kívülről-belülről. Mentem gyalogmenetben. Álltam többször a szelekciónál.” (AT 159.) Így pedig *A sámli* című versben: „Láttam a barakkokat kívül-belül. Mentem / *gyalogmenetbe*. Álltam a szelekción.”³ (kiemelés: BP) Természetesen ez a versek érdeméből egy cseppet sem von le. Az egyes versek önállóan és egymással párbeszédbe lépve mind kiemelkedő alkotások.

(*Transzhumanizmus*) Borbély Szilárd kötete a szerzői szándék szerint sokáig *A transzhuman* címmel létezett. A könyv megjelenése előtti évben egy kettős kötetben megjelenő mutatványok, döntően a prózaversek közül válogatott anyag szintén *A transzhuman* címet viselte.⁴ A cím végül megváltozott, a transzhuman, valamint a poszthuman kifejezés azonban többször vissza-visszatér a versekben, ebből kifolyólag termékeny kezdeményezésnek ígérkezik a transzhumanizmus filozófiájának tanait összevetni néhány kötetbeli verssel.

A transzhumanizmus „egy új gondolkodásmód megnevezéseként terjedt el, megkérdőjelezi azt az előfeltevést, miszerint az emberi állapot lényegében megváltoztathatatlan. Aki elhárítja ezt a mentális akadályt, annak radikális lehetőségek vakító képe tárul fel, a zavartalan boldogság megteremtésétől, egészen az intelligens élet kihalásáig. Általában véve, a jelen fényében a jövő nagyon furcsának hat, de ugyanakkor talán csodálatosnak is (...) a transzhumanizmus több mint egy absztrakt hit, mely szerint a technológia eszközeivel hamarosan túllépünk biológiai korlátainkon; kísérlet arra, hogy újjáértékeljük a hagyományos értelemben vett emberi siralomvölgyet. (...) E témákkal foglalkozva, a transzhumanisták egy tényszerű, tudományos, problémamegoldó megközelítést vesznek fel. Egyik elv sem megkérdőjelezhetetlen, sem a halál szükségszerűsége, sem a véges földi erőforrásokra való rászorultságunk.”⁵

A transzhumanista elméletek kiemelten foglalkoznak ember és gép érintkezésével, együttélésével. Az idegen anyag, a fém, az élettelen matéria behatolása a testbe, protézisként, kiegészítőként való megjelenése a transzhumanista művészetek egyik fő ihletője. A tudományok, főképpen a nanotechnológia fejlődésével a test kiegészíthető, helyettesíthető lesz a gépek által, egyeduralma tulajdonképpen veszélybe kerül. Az élő és az élettelen szövet elegye egyfajta mutáció, az együttélés mégis függ mindkét rész együttműködésétől. Az idegen anyag mit sem ér a test nélkül, míg utóbbi létezése sok esetben a beavatkozáson múlik. Ha a transzhumán elméletek és a transzhumanista filozófia szűrőjén keresztül vizsgáljuk *A Testhez* című kötetet, már a borítón látható kép jelentésrétegei is kiegészülnek újabb horizontokkal. A női test derekát drasztikusan átformáló hideg fém, a varratok és a megcsonkítás ténye eltárgyasítja a létezőt, ami élettelen műanyag figuraként jelenik meg. A két lapockán éktelenkedő sebek két kitépelt szárny nyomainak lehetséges szimbólumai. Az alak tehát megfosztatott egyrészt természetfeletti, másrészt pusztá emberi voltától is. Az így transzhumánként definiálható alak nemi identitása kérdéses, a nőiség attribútumai az erőszakos beavatkozás miatt hiányoznak. A szorító fémöv ráadásul éppen a hasat szorítja el, ami a versek olvasatának kontextusában az abortuszra, a magzat fejlődésének abszolút lehetetlenségére utal. Ami a szövegeket illeti, *Az Éjszakához* című költemény feketerígó-szimbóluma a természet elgépiesedését fejtí ki. Bármennyire is szelídek és békések a második és harmadik versszak képei, a vers második felében kiderül, hogy az állatok világát is áramkörök irányítják: „fák között néhány galamb, / a behajló árnyék viaszosan fénylő tollain / siklik alá. A feketerígó hímje már átlépett // a homokozó ágyba, grammnyi homok / omlik be lába nyomán. *Kicsi feje gépszerűen / fordul a térben, mint egy robot, távműködtetésű // játék, amíg betölt a szoftver. Egy kibernetikus / organizmus* figyel a magányos Éjszaka / jeleit. Ne még! Ne jöjjön el még most az // éjjele. *A képernyőre árnyékot bocsát a feszültség- / kímélő.*” (AT 89–90.; kiemelés: BP) A kibernetikus organizmus kifejezés ráadásul *A terminátor* című filmet is felidézi, jelentése ez alapján: „élő szövet a belső fémvázon.” A kötet utolsó verse is rendkívül érdekes a transzhumán elméletek szempontjából. Címe, *A Testhez*, alcíme: *Woman once a bird*, tehát a borítón látható képnek tulajdonképpen az értelmezését kapjuk. A vers utolsó versszakában a poszthumán definícióját olvashatjuk: „a megalázott test marad / a fotókódba zárva / a női test halott Anya: / az angyal poszthumánja.” (AT 169.)

Jegyzetek

¹ Borbély Szilárd: *A Testhez. Ódák és Legendák*. Kalligram, Pozsony, 2010. (A továbbiakban: AT)

² Pécsi Katalin: *Sós kávé. Elmeséletlen női történetek*. Novella Könyvkiadó, Budapest, 2007.

³ Uo. 159. o.

⁴ Borbély Szilárd – Michael Dornhauser: *Gedichte zweisprachig – versek két nyelven*. Kortina, Budapest – Wien, 2009. – 152 o. + CD. (Dichterpaare; 8.) Ford. Orbán István, Szijj Ferenc – 2010-ben az NKA könyvtámogatási listáján is még ezzel a címmel sze-

1 tudomány és társadalom

repe: http://www.konyvalapitvany.hu/palyazati_nyertesek_listaja/3 – Letöltés ideje: 2011. október 11.

⁵ Nick Bostrom: *Mi a transzhumanizmus?* <http://www.transhumanism.org/index.php/WTA/more/183/> – Letöltés ideje: 2011. október 11.

Domicilla (Arcképcsarnok XXVIII.)